

4. Hafta

Türk Evinin Genel Karakteri

SAN421 OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

PLAN TİPLERİ

Anadolu'da, ardından Rumeli, Ege adaları ve Balkanlar'da da yaygınlaşan ve "Geleneksel Türk Evi" olarak ifade edilen konut tiplerinin günümüze ulaşabilmiş az sayıdaki örnekleri, genellikle 17. hatta daha ziyade 18. ve 19. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. Günümüzde büyük ölçüde döneminin özgün karakterini kaybetmiş durumdaki kent dokularının arasında kimi merkezler yine de bütüne ilişkin fikir verici niteliktedir. Bunlardan hareketle Türk evine ilişkin genel birtakım değerlendirmeler yapabilme imkânı söz konusudur.

SANAT VE MİMARLIK ANABİLİM DALI
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ
SİYEM BOZER

Konut mimarlığına ilişkin genellemeler ve plan tiplerinden önce, bölgesel özelliklere göre biçimsel farklılıklara değinmekte yarar görülmektedir. Yapım malzemeleri ve teknikler, evlerin cephe tasarımları tümüyle bulunduğu bölgenin topografik ve iklimsel özellikleri ile ilişkilidir. Bu anlamda yoğun yağış alan Doğu Karadeniz bölgesinde heyelan riskine karşı evlerin kurulduğu araziye uygun olarak temel seviyesinde destekler üzerinde yükseltilmesi ve bölgede bol bulunan ahşap malzeme ile inşa edilmiş olması ya da çetin kış şartlarına dayanabilmesi adına bölgedeki taş kaynakları kullanılarak bina edilmiş kalın ve masif duvarlı Doğu Anadolu evleri, bunlara örnek olarak gösterilebilir. Ancak her ne kadar malzeme kullanımı veya teknik açıdan farklılıklar gösterse de, genel karakterleri açısından benzerlikleri üzerinden bir tipoloji oluşturmak mümkündür.

Geleneksel Türk evinde kat sayısı değişiklik gösterebilir. Bir, iki veya kimi yerlerde üç kata kadar ulaşabilen evler, genellikle yüksek avlu duvarları ile çevrelenmiş durumdadır ve avludan tek veya iki kanatlı bir kapı ile dâhil olunan zemin katlar, ahır, depo, arabalık, samanlık, taşlık gibi mekânları ihtiva eder. Bu zemin kat ile odaların bulunduğu esas oturma alanı arasında, özellikle 19. yüzyıl öncesinde inşa edilmiş olanlarda asma kat gibi düzenlenmiş bir ara kat bulunur. Burada ikinci derecede önemli odalar bulunmaktadır ve iklim koşullarına göre bu kısımlar “kışlık” olarak da kullanılabilir. Ancak evlerin planlarını oluşturanlar, esasen sözü edilenlerin üzerinde yükselen ve “esas kat” olarak adlandırılan, odaların bulunduğu kat/katlardır.

Konut mimarisine ilişkin bir plan tanımlaması yapılırken esas alınan elemanlar odalar, sofalar ile bununla ilişkili müstemilât ve merdivenlerdir.

Odaların sayıları ve biçimleri, planı belirleyen en önemli unsurlardandır. Her biri sofaya açılan ve müstakil birer hane işlevi gören odalar, ocak, gusülhâne gibi elemanlarıyla birlikte bir çekirdek ailenin yatma, oturma, yıkanma, yemek pişirebilme gibi tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bunlardan başka selâmlık olarak düzenlenen ve misafirlerin ağırlandığı ayrı bir oda da evlerin çoğunda görülür.

SAN421 OSMANLI KÖHÜP MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTEM BOZER